

Anvisning gällande intresseanmälan till Unescos förteckning över det immateriella kulturarvet 2026

1. Inledning

Finland ratificerade Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet år 2013. Museiverket ansvarar för genomförandet av konventionen i Finland. I Finland samlas exempel på immateriellt kulturarv i en wikiförteckning över levande kulturarv, varifrån det är möjligt att ansöka om upptagning i den nationella förteckningen över levande kulturarv. Förteckningen över det immateriella kulturarvet omfattar för närvarande 86 element. Den senaste ansökningsomgången anordnades i början av 2026 och resultaten blir klara under våren.

Som en del av genomförandet av Unescos konvention kan Finland föreslå element av immateriellt kulturarv och goda praxis till Unescos förteckningar över det immateriella kulturarvet. Element som ansöks till Unescos förteckning över mänsklighetens immateriella kulturarv (*Representative list*) samt till förteckningen över immateriellt kulturarv som kräver brådskande skydd (*List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding*) måste redan ingå i en nationell förteckning. Till registret över bästa praxis för skydd (*Register of Good Safeguarding Practices*) kan även sådana praxis föreslås som inte ingår i en nationell förteckning.

Finland har för närvarande fyra element i UNESCO:s förteckningar. Finlands element är **bastutraditionen i Finland** (upptagen 2020), **fiolspel från Kaustby** (2021) samt den multinationella **nordiska klinkbåtstraditionen** (2021) och **kunskaper, färdigheter och tekniker med anknytning till handtillverkat glas** (2023). Sveriges och Finlands gemensamma förslag rörande håvfiskekulturen i Torne älv utvärderas för närvarande, och besked om upptagningen väntas i december 2027.

2. Förberedelseprocessen i Finland

Dessa anvisningar gäller endast beredningen för 2026. Om framtida ansökningar till Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv beslutar man separat.

I augusti 2026 öppnar Museiverket en möjlighet för element i den nationella förteckningen att visa sitt intresse för ansökan om upptagning i Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv. Elementen måste ingå i antingen den nationella förteckningen över det levande kulturarvet eller i avsnittet God praxis i wikiförteckningen över det levande arvet, beroende på vilken förteckning eller vilket register ansökan gäller. Elementet ska **senast 4.9.2026** besvara den elektroniska enkät som Museiverket har skapat. Två olika enkäter bifogas till denna anvisning.

Utgående från svaren upprättar Museiverket och expertgruppen för immateriellt kulturarv ett förslag till undervisnings- och kulturministeriet på 1–2 element som bäst uppfyller de nationella tyngdpunkterna och vilka som skulle ha bäst förutsättningar att bli valda till förteckningarna. Undervisnings- och kulturministeriet fattar beslut om Finlands förslag till Unesco, vilken Museiverket sedan börjar bereda tillsammans med bakgrundsaktörerna.

Undervisnings- och kulturministeriet lämnar in den slutliga ansökan till Unescos sekretariat för immateriellt kulturarv. Sista datum för inlämning är varje år i slutet av mars. Unesco behandlar 60 ansökningar årligen.

Kärnan i förslagen bör utgöras av en vilja hos de gemenskaper som upprätthåller traditionerna att förbinda sig till att verka i enlighet med Unescos mål. Beredningen är en långsiktig process och ansvaret för den åligger Museiverket, som utarbetar ansökningen tillsammans med bakgrundsaktörerna. Beredningen måste vara öppen och aktörer som på bred basis är anknutna till fenomen inom levande kulturarv ska delta i processen. Också upptagning i Unescos förteckning förpliktigar såväl elementet som staten att värna om och skydda fenomenet som utsetts till förteckningen.

3. Nationella kriterier beträffande Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv

Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv kompletteras enligt konventionens principer. De centrala målen i konventionen är:

- tryggnad av det immateriella kulturarvet
- respekt för lokalsamhällets, grupper och enskilda personers immateriella kulturarv.
- ökande av medvetenheten om det immateriella kulturarvets betydelse och dess ömsesidiga uppskattning lokalt, nationellt och internationellt
- främjande av internationellt samarbete och stöd.

Nationella kriterier vid bedömning av förslagen:

- Representativitet: Elementet representerar och vidgar uppfattningarna om betydelsen av ett mångsidigt immateriellt kulturarv lokalt, nationellt och internationellt.
- Kontinuitet: Kunskaper, färdigheter, kännedom och överföring av traditionen kopplade till elementet förnyas.
- Öppenhet och jämlikhet: Elementet fungerar som ett exempel på kulturell praxis i ett öppet, mångsidigt och demokratiskt samhälle.
- Hållbar utveckling: Elementet fungerar som ett exempel på kulturellt uttryck och hur man klarar av utmaningar förknippade med hållbar utveckling.

Unesco betonar utbytet av goda praxis samt uppmuntrar till multinationella förslag som en del av det internationella samarbetet. Elementet ska för sin del komplettera urvalet av Finlands befintliga element samt mångformigheten i Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv.

Finland har som mål att dess element på lång sikt ska utgöra en trovärdig och representativ helhet, i vilken vårt lands mångsidiga och mångfacetterade immateriella kulturarv ska framgå i form av såväl stora nationella som små lokala och minoriteters traditioner. Finland föreslår nya element med eftertanke. Antalet element i Finland är kontrollerat och balanserat. I helheten beaktas det immateriella kulturarvets olika områden, kulturell mångfald samt geografisk representativitet. Hållbar utveckling är ett genomgripande mål i all verksamhet.

4. Allmänt om ansökan till Unescos förteckningar för immateriellt kulturarv

Undervisnings- och kulturministeriet ansvarar för Finlands förslag till Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv. Undervisnings- och kulturministeriet tilldelar beredningsansvaret till Museiverket, som utarbetar förslaget tillsammans med bakgrundsaktörerna. Det innehållsmässiga ansvaret för beredningen av ansökningarna åligger aktörer som utövar levande kulturarv och andra relaterade aktörer, som sinsemellan utser den aktör som samordnar ansökan. Ansökan ska beredas i ett tätt samarbete med kulturarvsutövare och aktörer som är förknippade med elementet.

Längden på ansökan ska vara cirka 15–20 sidor, längre om den är multinationell. Den upprättas på finska eller svenska eller direkt på ansökningsspråket engelska. Till ansökan ska bifogas 10 fotografier samt en 10 minuter lång presentationsvideo om elementet. Resurseringen av arbetet ligger på de sökande instansernas ansvar. När det gäller multinationella nomineringar är textens och videons längd mer omfattande, och antalet fotografier är också större.

Olika slags samfund (t.ex. intressegrupper, övriga utövare av traditionen, aktörer inom ett visst område, organisationer), föreningar eller grupper av privatpersoner kan föreslå element till Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv. Dessa parter ska delta i värnandet av det levande immateriella kulturarvet och på så sätt främja utövandet och upprätthållandet av traditioner.

Ansökan om upptagning i Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv är en långsiktig process, där det är viktigt att idka samarbete med hela fältet som har verksamhet inom ämnet. Unescos mellanstatliga kommitté för det immateriella kulturarvet fattar beslut om vilka element som ska tas upp på förteckningarna uteslutande på basis av ansökningarna, vilket innebär att all nödvändig information måste finnas i ansökan och dess bilagor.

Ansökningsprocessen i sig kommer att kräva resurser av den aktör som samordnar ansökan. Dessa personal- och finansiella resurser ska finnas hos den sökande själv eller så ska den sökande söka extern finansiering till ansökningsprocessen.

5. Fokus på goda praxis för skydd

I ansökningsomgången 2026 ligger fokus på goda praxis för skydd, vilket innebär att förslag särskilt begärs till Unescos register över bästa praxis för skydd (Register of Good Safeguarding Practices). Ansökarna kan också föreslå element till Unescos andra förteckningar över immateriellt kulturarv, det vill säga Unescos förteckning över mänsklighetens immateriella kulturarv (*Representative List*) samt förteckningen över immateriellt kulturarv som kräver brådskande skydd (*List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding*).

Till Unescos registret över god praxis för tryggheten av Unescos immateriella kulturarv kan man föreslå sådana program, projekt och verksamhetsmodeller som har visat sig vara fungerande sätt att trygga, stärka och föra vidare det levande kulturarvet till kommande generationer. Registret fokuserar alltså inte på själva traditionerna, utan på hur traditionerna skyddas i praktiken.

Det kan till exempel handla om ett långsiktigt nationellt eller regionalt program, ett tidsbegränsat projekt eller en praxis som är rotad i vardagsverksamheten, där traditionens utövare och gemenskaper är genuint delaktiga i planeringen, genomförandet och utvärderingen. Det föreslagna elementet och processen måste vara alltigenom gemenskapsbaserade: de ska vara utvecklade och upprätthållna av traditionens utövare.

En helhet som betraktas som en god praxis för skydd ska återspegla principerna i Unescos konvention, svara mot verkliga utmaningar inom skyddet, vara dokumenterad och bevisat fungerande samt erbjuda erfarenheter och lärdomar som kan tillämpas

globalt på andra håll, även i utvecklingsländer. Registret över bästa praxis för skydd synliggör gemenskapsbaserade, delaktiggörande och hållbara lösningar för hur det immateriella kulturarvet hålls levande i en föränderlig värld.

6. Skydd av det immateriella kulturarvet

I ansökan ska man ange skyddsåtgärder till vilka samfund förknippade med traditionen samt staten förbinder sig i samband med ansökan om upptagning av elementet i Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv. Dessa åtgärder varierar beroende på elementet samt till vilken förteckning eller vilket register det föreslås.

I ansökan måste man kunna motivera hur traditionens livskraft har stötts hittills och hur den kommer att stödjas i framtiden. Skyddsåtgärderna ska beskrivas konkret, inte bara som mål eller möjligheter. De sökande instanserna ska vara beredda att förbinda sig långsiktigt till de skyddsåtgärder som presenteras i ansökan. Detta innebär årtal av arbete. Mer information om kriterierna för varje förteckning och register finns på UNESCO:s webbplats på engelska [via denna länk](#).

Dessa åtgärder kan till exempel vara förknippade med

- överförande av traditionen särskilt med hjälp av formell och informell utbildning
- identifiering och bevarande av samt forskning i traditionen
- skydd och främjande av traditionen samt
- återupplivande av traditionen.

Konventionens medlemsländer rapporterar vart sjätte år till Unesco hur konventionen har genomförts (*Periodic report*). I samband med denna rapport rapporterar man om de element som finns upptagna i Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv och hur de skyddsåtgärder som presenterats i ansökan har förverkligats. Finland rapporterade om konventionen för första gången år 2022, nästa rapportering sker 2027.

7. Unescos förteckningar över det immateriella kulturarvet

1. Förteckning över mänsklighetens immateriella kulturarv (RL, *The Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity*)

Syftet med förteckningen är att främja bättre synlighet och allmän medvetenhet om immateriellt kulturarv samt att främja en dialog som respekterar kulturell mångfald. Förteckningen innehåller för närvarande 716 element.

2. Förteckningen över immateriellt kulturarv som kräver brådskande skydd (USL, *List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding*)

Syftet med förteckningen är att säkerställa att lämpliga skyddsåtgärder vidtas för de hotade element som har upptagits på den. Upptagning i förteckningen främjar internationellt samarbete i planeringen och genomförandet av skyddsåtgärder. Sammanlagt innehåller förteckningen för närvarande 90 element.

3. Registret över bästa praxis för skydd (GP, *Register of good safeguarding practices*)

Registret innehåller program och projekt för skydd av det immateriella kulturarvet. Dessa praxis förverkligar konventionens principer och mål på ett exemplariskt sätt och tar hänsyn till utvecklingsländernas specialbehov. Registret har för närvarande 43 program, projekt och aktiviteter.

På Unescos webbplats har man samlat nyttigt material relaterat till ansökningsprocessen:

- kriterier relaterade till varje förteckning
- förteckningarnas ansökningsblanketter
- Unescos förteckningar över det immateriella kulturarvet. På varje elements webbsida kan man se det ifrågavarande elementets ansökan (*nomination form*).

8. Hur utvärderas förslag i Finland?

De förslag som ges nu utvärderas baserat på utvärderingsprinciperna som Unesco har ställt upp för vardera förteckningen. De återfinns på engelska via [den här länken](#). Se dessutom Finlands nationella tyngdpunkter i punkt 3.

Museiverket granskar de ansökningar som har kommit in genom ansökningsförfarandet och presenterar dem för expertgruppen för immateriellt kulturarv. På rekommendation av expertgruppen föreslår Museiverket för undervisnings- och kulturministeriet 1–2 förslag som bäst uppfyller de nationella tyngdpunkterna i ansökan om upptagning i Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv och som skulle ha bäst förutsättningar att bli upptagna i förteckningarna. Undervisnings- och kulturministeriet fattar beslut om Finlands nästa element.

Offentlig information är endast namnet på det element vars ansökan man beslutar att börja bereda till Unescos förteckning. Museiverket ger respons till de sökande vars element inte har godkänts.

Preliminär tidtabell för Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv

2026

- maj: Museiverket öppnar ansökan och informerar sina intressenter brett om det. Som stöd för ansökan ordnas ett seminarium 1.6, vilket kommer att spelas in.
- september–oktober: samfundens förslag till Museiverket senast 4.9, expertgruppen för det immateriella kulturarvet diskuterar förslagen och utifrån detta utarbetar Museiverket ett förslag med motiveringar till undervisnings- och kulturministeriet
- november–december: undervisnings- och kulturministeriet fattar beslut om Finlands ansökan, som Museiverket börjar bereda i samarbete med samfunden.

2027/2028

- Museiverket samordnar beredningen av ansökan i samarbete med samfunden
- den sökande instansens/det sökande samfundets delaktiggörande processer (t.ex. verkstäder, seminarier, enkäter, intervjuer, utredningar) där olika intressenter deltar i utarbetandet av ansökan
- video och fotografier av elementet, samfundens skriftliga samtycken till ansökan
- december: utkast till ansökan för kommentering till Museiverket, expertgruppen för det immateriella kulturarvet samt undervisnings- och kulturministeriet

2028/2029

- januari: komplettering av ansökan utgående från kommentarerna
- februari: Museiverket lämnar in den slutgiltiga ansökan jämte bilagor till undervisnings- och kulturministeriet
- mars: undervisnings- och kulturministeriet skickar Finlands ansökan till Unescos sekretariat för immateriellt kulturarv
- juni: eventuell begäran om kompletteringar från Unescos sekretariat för immateriellt kulturarv (gäller endast tekniska frågor, ej innehållet)

2030/2031

- våren: den till konventionen kopplade utvärderingskommittén *Evaluation body* bedömer ansökningarna för varje kriterium och ger en rekommendation till den mellanstatliga kommittén (godkänd/avslagen/returneras till beredningen)
- december: den mellanstatliga kommittén fattar beslut (godkänd/avvisad/returneras till beredningen)

Bilaga

Intresseanmälan för element i den nationella förteckningen över levande kulturarv gällande upptagning i Unescos förteckningar över immateriellt kulturarv

Svara på en av de bifogade enkäterna och skicka filen till Museiverket senast **4.9.2026 kl. 16** till adressen kirjaamo@museovirasto.fi och leena.marsio@museovirasto.fi. Mer information ges av specialsakkunnig Leena Marsio per e-post och via telefon +358 29533 6017.

Frågor till Unescos register över bästa praxis för skydd.

Vägledande antal tecken anges inom parentes.

Observera att elementet som ansökan gäller **måste vara publicerat i [avsnittet God praxis](#) i Wikiförteckning över det levande arvet** när förslaget skickas in.

1. Namn på elementet inom immateriellt kulturarv som föreslås
2. Instans/person som samordnar ansökan och kontaktuppgifter till denna
3. Eventuella samarbetspartner jämte kontaktuppgifter
4. Vilket program, projekt eller vilken verksamhetsmodell handlar det om och vilket immateriellt kulturarv är det kopplat till?

5. Vilka genomför programmet, projektet eller verksamhetsmodellen i dag? Vilka roller har de i utvecklingen, genomförandet och bedömningen av praxisen för skydd? (500–4 000 tecken)
6. Vilka är de centrala hot eller utmaningar som praxisen för skydd syftar till att svara på? (500–4 000 tecken)
7. Är praxisen för skydd utvecklad på ett gemenskapsbaserat sätt? Hur deltar gemenskaperna i dess kontinuerliga underhåll och utveckling?
8. Vilka erfarenheter, verksamhetsmodeller eller lärdomar erbjuder praxisen för skydd? Hur skulle de kunna tillämpas även i andra länder, inklusive utvecklingsländer? (500–4 000 tecken)
9. Hur har funktionaliteten för och effekterna av praxisen för skydd dokumenterats och bedömts?
10. Hur återspeglar praxisen för skydd principerna i Unescos konvention och främjar ett hållbart, inkluderande och gemenskapsbaserat skydd av det immateriella kulturarvet? (500–4 000 tecken)
11. Hur planeras ansökningsprocessen att genomföras i praktiken under de kommande åren? Med vilka resurser? Hur säkerställs gemenskapernas omfattande deltagande och stöd under hela processens gång?
12. Vad skulle tala för att välja just det här elementet som Finlands framtida förslag till Unescos register över bästa praxis för skydd?

Frågor till Unescos förteckning över mänsklighetens immateriella kulturarv (RL) samt förteckningen över immateriellt kulturarv som kräver brådskande skydd (USL)

Vägledande antal tecken anges inom parentes.

Observera att det element som ansökan gäller måste vara upptaget i [den nationella förteckningen över det levande kulturarvet](#) när förslaget skickas in.

1. Namn på elementet inom immateriellt kulturarv som föreslås
2. Förteckning som elementet planeras att sökas till (se ovan RL, USL)
3. Instans/person som samordnar ansökan och kontaktuppgifter till denna
4. Samarbetspartner jämte kontaktuppgifter. När det gäller multinationella förslag, ange här de instanser som har åtagit sig att delta i ansökan.
5. Vilka utövar och överför traditionen idag? Vilka roller har dessa grupper? (500–4 000 tecken)

6. Beskrivning av elementet som föreslås: hur utövas och överförs traditionen, traditionens livskraft och hot mot dess bevarande; eventuella kommersiella dimensioner förknippade med människorätten eller miljön? (500–4 000 tecken)
7. Har de samfund som utövar traditionen redan hörts med anknytning till den internationella ansökan? Om ja, hur?
8. Vill utövarna av traditionen föreslå elementet till Unescos förteckningar? Varför?
9. Hur deltar de samfund som utövar traditionen och relaterade instanser i ansökningsprocessen, för att ansökan ska ha ett så brett stöd som möjligt? (500–4 000 tecken)
10. Hur avser man genomföra ansökningsprocessen, med vilka resurser samt tidtabell för 2027–2028?
11. Vad talar för valet av just det här elementet som Finlands nästa förslag?